

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.изк. Милена Божикова

по конкурс за заемане на академичната длъжност професор по теория на музиката; професионално направление: 8.3. Музикално и танцово изкуство (обн. в ДВ, бр. 69 от 11.09.2012 г.)
шифър 05.08.02 Музикознание и музикално изкуство
с кандидат доц. д-р Константин Кукушев

Доц. д-р Константин Кукушев чрез дейността, с която участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор”, се представя като музикант с широк профил – изпълнител, теоретик, дългогодишен преподавател и автор на музика и аранжimenti. Този професионален капацитет е закономерен заради предпоставките на безусловно отличаващата се сериозна музикално-теоретична подготовка, каквато обучението му в международно-авторитетна институция – като Санктпетербургската консерватория – му дава. Този немаловажен факт изгражда високопрофесионалните качества на К.Кукушев, музикантската му компетентост, владение на стилове и практики, широко, систематично и професионално точно знание *на* и *за* музиката. Резултатът е многостранната му музикантска практика: висок музикантски и преподавателски авторитет, авторство на теоретични трудове, на музикални композиции и аранжimenti, диригентска практика.

Работата на К.Кукушев, доказана в теоретичните му трудове, почива на когнитивни методи на изследване, но не толкова в смисъла на западно-европейското музикознание (с приложение на психология и информатика в тях) , колкото в по-широкия смисъл на понятието – като интерпретация на

многовековното познание на хармонията и развитието му във времето в теоретичен, практически и исторически план.

Монографията на К.Кукушев *„Ритъм и мелодия. Книга втора”* е в редкия и ефективен жанр – музикален компендиум на многожанрово и многовековно знание с широко предназначение. Тя е класификация на променящите се функционални представи на основните изразни средства в музиката, които са взаимнообвързани, или както казва О.Месиан *„Музиката отчасти се създава от звуци, но също и преди всичко – от Времеви стойности ”*.

Книгата представя в исторически аспект същностните теоретични категории, представя ги „в” и „чрез” музиката и съвременните ѝ теоретици. Фокусът на автора е определено исторически, т.к. ритимът е конфигурация на феноменът време, а мелодията – на звука и интонацията, представите за които през вековете се променя. И двете понятия – мелодия и ритъм – като исторически категории „умират” в съвременността. Времето се „вертикализира” именно при минималистите, ритимът като негова функция в тясно-музикален аспект – се трансформира; мелодията и „познаваемата линия” или тема като нейна функция изчезват и на тяхно място се появяват „безвремие” и репетитивност; редици, „вериги”, „парантези”, шумови, числови и прочие структури. Кукушев показва историческия ход на тази трансформация въз основа на широк кръг литература – музикална и теоретична, богат илюстративен материал, ценни преводи на текстове, възлови цитати. Авторът свободно се движи в полето между хомофония и додекафония, между раннохристиянски образци и късен XX век, между фолклорна и професионална стилистика, което несъмнено доказва неговото музикантско умение за широки аналогии, компаративни инициативи, цялост и пълнота на изследването. Монографията със структурата и с качеството на съдържанието си да

включва стилоопределящи композиции, автори и явления изпълнява и методологични задачи.

С учебното пособие „*Към теорията на музикалното изкуство*”, 2011, К.Кукушев показва важността на школната фундаментална теория за живата музикална практика. Систематично, с ясни формулировки, с индивидуален ракурс авторът обобщава най-авторитетните европейски концепции: Рамо, Римаан, Хиндемит, Шьонберг, Курт, Йепезен, Римски-Корсаков, Танеев, Яворски, Месиан, Барток, Скрябин, Щокхаузен, Булез, Холопов, български фолклорни и академични ръководства и пр., с което интердисциплинарно се движи между функцията на теоретични основи, учението за музикално-теоретичните системи, основите на инструментознанието, солфежа, фолклорното интониране и прочее практики. Изяснявайки същностните за музиката понятия, Кукушев се опитва да ги проследи в огромния исторически стилев диапазон и да помести мащабното и разнообразното в сбита, синтезирана и достатъчно изчерпателна форма. Кукушев, поради спецификата на жанра на книгата, приема стратегията на европейския минимализъм за икономия на изложението, за концентрация на мисленето и значенията. Както казва Езра Паунд, парафразирам, прекрасното творение е *квинтесенция на стотици други, на музикални симфонии, на стотици живописни платна*.

Кукушев разгръща мащабен исторически-понятиен поток в стегнатата форма на методическото ръководство. Последното е закономерен резултат на дългогодишната му *преподавателска дейност*, в която още в началото на 80-те години той се откроява като високо квалифициран и с методичен подход преподавател.

Сред десетте статии и конферентни доклади откроявам историческите изследвания на музикалната култура във Варна: „*Музикалното битие на българите във Варна в периода на етнически кръстопът през втората половина на XIX и първите десетилетия на*

XX век” (в сб. на Института за изкуствознание, 2005) и *„Музикалното възпитание във Варна от епохата на Възраждането през призмата на днешния ден*”. Историческите статии могат да се разглеждат като културо-етномузиколожки терен на автора – на който е проведена издирвателна работа и са коментирани художествени явления от времето около борбата за възраждане и реверсия на българщината, преминавайки през Първите български музикални тържества през 1926 – т.нар. от автора „кулминация-инициалис” на отстояване на българската култура”, до музикалното съвремие в статията му *„Няколко шриxa към портрети на верненски музиканти от втората половина на XX век*” (сб. „Култура и памет”).

Всички статии са писани по повод на известни форуми, фестивали и конференции и са поместени в национална периодика или институционални сборници.

Музикалните композиции на К.Кукушев, разширяващи музикантския му статус, повтарят симбиотичния му подход, показан вече в теоретичните изследвания: като типичен „посмодернистичен” субект той се опитва да вмести един осъвременен мелодичен език в барокови форми, да „заиграе” със смисли и с фолклорни неравноделности (в Passanima).

Кукушев повече от три десетилетия показва сериозно присъствие в музикалния живот на Варна, така че резултатната му работа и публикации са закономерен резултат. С представените трудове авторът се заявява като съвременно мислещ теоретик с широтата на изява на ренесансовата личност – теоретик, практик, аранжор, педагог.

Висока оценка получават и десетките национални концерти и такива в чужбина – редови и на международни фестивали – на камерния оркестър „Анима”, чиито *ръководител и диригент* е К.Кукушев. Удостоен е с редица грамоти и почетни знаци за постижения и принос.

Присъединявайки се към мнението на Чайковски, цитирано по-долу, оправдано го отнасям към оценката си относно К.Кукушев и

музикантската му роля в няколко образователни институции през годините, художествено-творческите и музикално-теоретичните му изяви.

„Всеки добър музикант - казва Чайковски, - а особено теоретикът-критик, трябва да се изпробва във всички видове творчество. И за да може скромно, без всякакви домогвания и творческа умисъл да изпита себе си в писането, за да изучи практически теорията на композицията, трябва да притежава все пак значителни способности за музика и тънка музикална организация, без която е немислим теоретикът-критик по този въпрос”.

Въз основа на всичко казано считам, че К.Кукушев има необходимата професионално защитена акредитивна документация и обем научно-изследователска, научно-методична, преподавателска, концертно-изпълнителска дейност за конкурса и убедено предлагам кандидатурата му за удостояване с академичната длъжност „професор”.

3 януари 2013

София

Проф.д.изк. Милена Божикова